

Самотес С. О.

Державний університет «Житомирська політехніка»,

Науковий керівник: Острогляд О. В.,

к.ю.н., доц., доцент кафедри права та правоохоронної діяльності

Державний університет «Житомирська політехніка»

м. Житомир

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ СУДОЧИНСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ДИСТАНЦІЙНА УЧАСТЬ В СУДОВОМУ ЗАСІДАННІ

Актуальність. 24 лютого 2022 року у зв'язку із вторгненням окупантів російської федерації в Україну по всій території нашої держави було введено воєнний стан. Судова гілка влади так як і інші правові інституції нашої держави зазнали впливу війни, і цей вплив вніс свої корективи, відповідно, в процес здійснення судочинства. Війна в країні не може ніяк не впливати на процес здійснення правосуддя. Проте, навіть в умовах повномасштабного вторгнення конституційне право людини на судовий захист ні при яких обставинах не може бути обмеженим.

Відповідно до статті 26 Закону України “Про правовий режим воєнного стану” скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства в умовах воєнного стану забороняється. [2] І в той час забезпечити безперервну роботу суду під час війни не завжди вдається. І навіть на сьогоднішній день існують суди, які взагалі не здійснюють судочинства або працюють, не проводячи судові засідання, оскільки за даними Верховного Суду 20% судів опинилися під окупацією або на території, де ведуться бойові дії. Для врегулювання даного питання 24.02.2022 Рада суддів України прийняла ряд важливих та актуальних рішень “Щодо вжиття невідкладних заходів для забезпечення сталого функціонування судової влади в Україні в умовах припинення повноважень ВРП та воєнного стану у зв'язку зі збройною агресією з боку РФ”. Тому посилаючись на дані рішення, я вважаю, що дана тема підлягає обговоренню і є максимально актуальною в нас час. [8]

Мета. Дізнатися і проаналізувати діяльність судів під час воєнного стану. Ознайомитися з прикладами впливу повномасштабного вторгнення РФ на діяльність судової гілки та інших правових інституцій. Обговорення дистанційної участі в судовому засіданні.

Виклад основного матеріалу. Поняття «дистанційна участь в судовому засіданні» набуло своєї найбільшої популярності не після 24.02.2022. Це сталося ще в березні 2020 року, коли у світі з'явилися питання і проблеми пов'язані з COVID-19. І вже на той час, навесні, Верховна Рада України прийняла відповідні закони, які надали можливість реалізувати право учасникам різних справ брати участь в судових засіданнях дистанційно, тим самим реалізуючи своє право на справедливий судовий розгляд, як було зазначено раніше, в дистанційному форматі.

В той час, Державна судова адміністрація України створила порядок проведення відеозв'язку під час судового засідання з участю сторін поза межами приміщення суду. Тоді Державною судовою адміністрацією було передбачено використання певних систем (до прикладу система EasyCon) або інших доступних для суду та

учасників судового процесу засобів, що забезпечують проведення судових засідань в режимі он-лайн. [3]

І відповідно, такий механізм проведення судових засідань в дистанційному форматі, без присутності учасника справи безпосередньо в залі судового засідання, дійсно допоміг стабілізувати здійснення правосуддя в умовах карантину. І звичайно, дистанційна участь в судових засіданнях, можливо, навіть стала більш зручною та доступною для інших випадків, які навіть не стосувались карантинних умов. Чинний Закон України «Про судоустрій і статус суддів», у частині восьмій ст. 11 містить імперативну вимогу про те, що судові засідання проводяться виключно в спеціально обладнаному для цього приміщенні суду – залі засідань, яке придатне для розміщення сторін та інших учасників судового процесу і дає змогу реалізовувати надані їм процесуальні права і виконувати процесуальні обов'язки [4].

На сьогоднішній день в нашій країні йде війна. І якщо на 2020 рік було достатньо захистити себе масками, рукавичками, тощо, і бути впевненим в тому що ми в безпеці, то на сьогодні ,як показує практика що умови воєнного стану перешкоджають реалізувати права осіб на розгляд їх справи судом навіть у такий спосіб. На жаль, сьогодні в нашій країні відсутнє абсолютно безпечне місце і майже щодня у кожній місцевості нашої держави лунають сирени, що, в свою чергу, передбачає необхідність особи (судді, учасників справи або працівників суду) переміститись в укриття.

З цього приводу, були висловлені аргументовані пропозиції про необхідність доповнити ст. 11 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» нормою про те, що у разі неможливості здійснення правосуддя судом з об'єктивних причин під час воєнного або надзвичайного стану, у зв'язку з військовими діями, судові засідання можуть проводитися у залах засідань інших судів, а також в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду (зали засідань), у тому числі й суддею, з використанням власних технічних засобів [5, с. 30].

Ігнорування вказівок, щодо дій під час повітряних тривог, може мати таргічні наслідки, які на жаль були Миколаївській області, коли російська ракета влучила по Миколаївській ОДА, де був розміщений Господарський суд Миколаївської області. Як стало відомо пізніше загинули працівники суду. [6]

Тому постає питання, що на час повітряних тривог судові засідання має бути тимчасово поставлене на паузу, до відбою повітряної тривоги. Кількість тривог за день може бути різна, як і різна тривалість, тому ця проблема потребує свого подальшого опрацювання та вирішення з урахуванням засад судочинства та забезпечення безпеки працівників суду та учасників справи. Звичайно, ініціативні групи по вирішенню даного питання працюють над цим, задля забезпечення можливості не лише учасникам справи, але й суддям брати участь в судових засіданнях дистанційно. І поки це питання знаходиться на стадії вирішення, то варто використовувати певні ресурси електронного суду, тобто учасник справи або його представник може зареєструватися за певним посиланням та подати заяву про вступ у справу. Після реєстрації кожна особа матиме свій електронний особистий кабінет, де зможе подавати документи до суду, отримувати документи, знайомитись з матеріалами справи тощо.

Але варто враховувати ,що наразі далеко не всі суди України приєднались до підсистеми «Електронний суд», що в свою чергу уповільнює застосування повною мірою можливостей та ресурсів цієї підсистеми [8].

Навесні 2022 року у Верховній Раді України зареєстровано законопроект «Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України та Господарського процесуального кодексу України». Метою прийняття цього проекту є запровадження певних діючих механізмів здійснення судочинства в умовах воєнного чи надзвичайного стану, зокрема, шляхом надання можливості здійснення повноважень, до прикладу, секретаря судового засідання іншими працівниками апарату суду, можливості виконувати повноваження секретаря судового засідання дистанційно, тощо [8].

На сьогоднішній день цей законопроект не прийнятий, відхилений і знятий з розгляду. У багатьох судах не завжди наявна технічна можливість проводити судові засідання онлайн, необхідно заздалегідь уточнювати відповідну інформацію в суді. Підсумовуючи, можна стверджувати, що воєнний стан в Україні вніс свої корективи у процес розгляду судових справ. Попри це судова система витримала удар та продовжує працювати на професійному рівні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
3. Арсірій Р. Електронне судочинство в період воєнного стану: очікування та реальність // URL: <https://sud.ua/uk/news/blog/242253-elektronne-sudochinstvo-v-period-voennogo-stanu-ochikuvannya-ta-realnist>
4. Закон України «Про судоустрій та статус суддів» No 1402 – VIII від 02.06.2016 // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
5. Міністерство юстиції України. Директорат правосуддя та кримінальної юстиції. «Оперативний моніторинг: правосуддя в умовах війни» / відпов. ред. к.ю.н. Олійник О.М. – <https://minjust.gov.ua/m/monitoring-vprovadjennya-ta-analiz-efektivnosti-nra> - 188 с.
6. Ракетний удар по адмінбудівлі Миколаївської ОДА [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.telegraf.in.ua/kremenchug/10104886-raketnij-udar-po-adminbudivli-mikolajivskoj-oda-9-zagiblih-28-poranenih.html> Дата публікації : 29.03.2022.
7. Проект Закону про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України та Господарського процесуального кодексу України (щодо здійснення судочинства в умовах воєнного чи надзвичайного стану)
8. Чернілевська К. Особливості здійснення судочинства в умовах воєнного стану. URL: https://jurliga.ligazonet.net/news/211140_osoblivostzdzysnennya-sudochinstva-v-umovakh-vonnogo-stanu.